Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi
Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie
Year-Book „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology
ISSN: 2248-1079
Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas, RePeC, Socionet, Econpapers

---

OCCUPATIONAL STRESS AND BURNOUT AMONG POLICE WORKERS

[STRES OCUPAŢIONAL ŞI EPUIZARE ÎN RÂNDUL LUCRĂTORILOR DE POLIŢIE]

Viorel ROBU
Marius PRISECARU
Alina ARDELEANU

Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie, 2015, Tomul 15, Decembrie, pp: 93-107

Published by:
Lumen Publishing House
On behalf of:
„Petre Andrei" University from Iasi

Occupational Stress and Burnout Among Police Workers

[Stres ocupaţional şi epuizare în rândul lucrătorilor de poliţie]

Viorel ROBU[1]
Marius PRISECARU[2]
Alina ARDELEANU[3]

Abstract

This study aimed to explore: a) the intrinsic and extrinsic work-related factors which constitute sources of stress among police workers and b) the relations between stress, frequency of complaints and satisfaction in terms of physical health, frequency of burnout symptoms, and the level of work satisfaction. A total of 63 police workers (males) completed a protocol that included five standardized questionnaires. Poor remuneration and insufficient additional material rewards, bureaucracy, poor logistical resource planning, non-recognition of work merits or notable professional achievements, and insufficiency of opportunities regarding the professional promotion have emerged as factors that contribute to stress to a greater extent than other intrinsic or extrinsic aspects. Linear regression analysis data revealed significant relations between the overall level of stress and: a) frequency of symptoms in terms of physical functioning; b) satisfaction with the overall physical health status; c) frequency of emotional exhaustion (as burnout facet) and d) work satisfaction. Stress accounted between 12.5% and 25.40% of the variance in dependent variables.

Keywords:

police workers, occupational stress, burnout, physical symptoms, correlational study.

[1] Conferenţiar universitar doctor, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi, Departamentul de Ştiinţe Socio-Umane, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei & Centrul de Consiliere Educaţională şi Formare Creativă "Ion Holban", E-mail: robuviorel_upa@yahoo.com.

[2] Masterand specializarea *Securitate comunitară şi controlul violenţei*, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social Politice, Departamentul de Sociologie şi Asistenţă Socială, agent de Poliţie, I.P.J. Vaslui, E-mail: mar1u5el@yahoo.com.

[3] Psiholog, „Pruteanu G. Lavinia-Maria. Cabinet Individual de Psihologie", Iaşi, E-mail: alinna_ardeleanu@yahoo.com.

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

Introducere

Prin misiunea lor, poliţiştii sunt chemaţi să protejeze viaţa şi proprietatea rezidenţilor comunităţii în care activează şi a cetăţenilor statului, rol care implică numeroase provocări, precum implicarea în lupte fizice sau atacuri armate ori prevenirea infracţiunilor (Agolla, 2009). Rolurile pe care ofiţerii de poliţie trebuie să şi le asume îi expun la diferite situaţii, a căror rezolvare fermă şi eficace cere un anumit nivel al abilităţilor fizice şi mentale. Natura muncii pe care o desfăşoară poliţiştii creşte riscul experimentării stresului încă de la începutul carierei.

S-a arătat că lucrătorii de poliţie se expun, în mod obişnuit, la confruntări agresive, însoţite de violenţă, la incidente cu potenţial traumatizant (din punct de vedere fizic şi mental – de la răniri până la posibilitatea de a-şi pierde viaţa), la care se adaugă diverse situaţii umane degradante, cum ar fi, de exemplu, mizeria fizică a cetăţenilor care sunt aduşi la secţiile de poliţie (Wu, 2009). La aceste pericole de ordin fizic, se adaugă o serie de factori organizaţionali care reprezintă surse majore de stres pentru ocupaţia de poliţist, cum ar fi (Agolla, 2009): a) programul de lucru încărcat şi neregulat care se asociază cu *pattern*-uri haotice de somn şi cu interferenţe la nivelul relaţiilor de familie şi a celor sociale; b) suprasolicitarea în muncă (adesea, asociată cu insuficienţa personalului calificat) care produce epuizare fizică şi psihică; c) structura organizaţională şi managementul de tip autoritarian; alte probleme de management; d) resurse logistice insuficiente sau prost planificate; e) insuficienţa oportunităţilor de promovare; f) relaţiile dificile cu supervizorii; g) birocraţie; h) situaţiile de discreditare a imaginii propriei persoane; i) lipsa de autonomie în exercitarea unor atribuţii sau adoptarea unor decizii; j) nerecunoaşterea meritelor pentru munca prestată ş.a.

J. E. Agolla (2009) a întreprins o anchetă pe un eşantion aleator stratificat constituit din 229 de şefi de secţii, subinspectori, sergenţi şi agenţi din zece secţii de poliţie din Gaborone, capitala statului Botswana. Lucrătorii erau încadraţi în diverse unităţi ale departamentelor poliţieneşti, precum: grupuri speciale de suport, departamente de investigaţii criminale, departamente rutiere etc. Repartiţia respondenţilor în funcţie de sex a fost: 163 – bărbaţi şi 66 – femei. Analiza cantitativă a datelor a evidenţiat următoarea ierarhie a simptomelor generate de situaţiile stresante pe care respondenţii le întâlneau în activitatea profesională desfăşurată (Agolla, 2009): a) sentimentul de absenţă a energiei (m = 4.66); b) sentimentul de pierdere a bucuriilor personale (m = 3.88); c) accentuarea apetitului

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

alimentar şi sexual (m = 3.77); d) simptomele de depresie (m = 3.74); e) problemele de concentrare a atenţiei (m = 3.71); f) senzaţiile de neliniște (m = 3.65); g) faptul că membrii familiei îi făceau să se simtă anxioşi (m = 3.33); h) tensiunea şi durerile la nivelul gâtului şi al spatelui (m = 3.26); i) simptomele de anxietate (m = 2.82). În ceea ce priveşte strategiile de adaptare la solicitări, datele au indicat următoarea ierarhie: planificarea activităţilor individuale sau familiale şi a proiectelor de viitor (m = 4.50), exerciţiile fizice (m = 3.90), socializarea (m = 3.48), accesarea *training*-urilor de specializare/dezvoltare profesională pentru angajaţii din departamentele de poliţie (m = 3.24), alimentaţia sănătoasă (m = 3.18).

În România, în ultimele luni, mass-media a semnalat o creştere alarmantă a cazurilor de polişti care au dispărut brusc de acasă (fără ca familia să ştie unde se află) sau care au săvârşit o tentativă suicidară reuşită. În prima parte a lunii iunie a.c., au fost semnalate patru cazuri. Vârsta tânără a reprezentat o particularitate pentru multe dintre cazurile de dispariţii sau sinucideri în rândul poliştilor. După opinia preşedintelui sindicatului poliştilor din România, Iulian Surugiu, cauzele acestui fenomen îngrijorător includ şi problemele materiale pe care mulţi dintre polişti le întâmpină (în condiţiile unei retribuţii salariale scăzute), neînţelegerile familiale, stresul de la locul de muncă, la care se adaugă penuria psihologilor specializaţi în asistenţa terapeutică a acestei categorii de personal (*cf.* www.stirileprotv.ro din 23 iunie 2015).

Prin urmare, identificarea şi înţelegerea factorilor, proceselor şi a mecanismelor care contribuie la apariţia şi escaladarea manifestărilor stresului în rândul poliţiştilor constituie o prioritate pe agenda de lucru a cercetătorilor din domeniul sănătăţii ocupaţionale şi a specialiştilor din sistemul poliţiei, care au ca atribuţii în domeniul elaborării şi al implementării politicilor de sănătate în muncă în rândul acestei categorii ocupaţionale. Nu doar cunoaşterea cauzelor stresului profesional care afectează o proporţie considerabilă dintre poliţişti este importantă, ci şi cea a efectelor negative pe care această condiţie psihologică le produce. Înţelegerea cauzelor stresului profesional şi a disfuncţiilor pe care acesta le produce la nivelul individual al angajaţilor din poliţie, precum şi în ceea ce priveşte performanţa diverselor departamente în care este organizată instituţia poliţiei furnizează cercetătorilor şi specialiştilor în sănătatea ocupaţională baza pentru elaborarea şi implementarea măsurilor preventive.

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

Prezentul studiu

Pornind de la aspectele pe care le-am subliniat, precum şi de la dovezile empirice oferite de literatura care s-a preocupat de solicitările psihice specifice profesiei de poliţist, am realizat un studiu cantitiativ care şi-a propus: a) evidenţierea aspectelor intrinseci şi extrinseci muncii de poliţist, care constituie surse ale stresului pentru această categorie profesională; b) evidenţierea nivelului stresului pe care poliţiştii îl resimt în îndeplinirea sarcinilor şi a atribuţiilor profesionale; c) evidenţierea consecinţelor negative pe care stresul le are la nivelul funcţionării individuale a poliţiştilor, precum şi în ceea ce priveşte starea de bine în legătură cu munca pe care aceştia o prestează; acest obiectiv a implicat explorarea relaţiilor dintre nivelul stresului şi următorii indicatori: frecvenţa simptomelor în planul funcţionării fizice, satisfacţia faţă de starea generală de sănătate fizică, frecvenţa simptomelor specifice epuizării profesionale şi satisfacţia faţă de munca prestată.

Participanţi

Participanţii la studiu au fost recrutaţi non-probabilistic (eşantionare de convenienţă), datorită dificultăţii de a realiza o eşantionare aleatorie, în condiţiile bugetului limitat de timp. Eşantionul de poliţişti a fost reprezentat de 53 de agenţi de poliţie, respectiv 10 ofiţeri de poliţie (toţi bărbaţi). Aceştia îndeplineau activităţi specifice menţinerii ordinii şi siguranţei publice, în cadrul mai multor posturi/secţii de poliţie situate în mediul rural (N = 16) sau urban (N = 47) din regiunea Moldovei. În momentul colectării datelor, participanţii aveau vârste cuprinse între 22 şi 54 de ani (m = 33.50; s = 9.12). Participanţii aveau o vechime totală în munca de poliţist cuprinsă între 0.58 şi 30 de ani (m = 9.56; s = 7.94). Pentru ultimul post pe care participanţii erau încadraţi (în momentul realizării studiului), vechimea în muncă era cuprinsă între 0.58 şi 21.42 de ani (m = 5.59; s = 4.21). Aproape jumătate dintre participanţi absolviseră studii superioare (fie Academia de Poliţie, fie o altă facultate, cu/fără Şcoala Postliceală de Agenţi de Poliţie).

Chestionarele administrate în etapa de colectare a datelor

Poliţiştii interpelaţi pentru a participa la studiu au fost invitaţi să completeze un protocol care a inclus cinci chestionare standardizate, după cum urmează:

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

a) chestionarul pentru date personale şi informaţii referitoare la statutul profesional, care a inclus şase itemi care le-au cerut respondenţilor să indice: vârsta, nivelul ultimelor studii pe care le absolviseră, postul din MAI pe care erau încadraţi în momentul realizării studiului, rezidenţa postului sau secţiei de poliţie în care lucrau, vechimea totală în munca desfăşurată ca poliţist, respectiv vechimea în munca pe postul pe care erau încadraţi în momentul colectării datelor;

b) participanţii au fost solicitaţi să indice (pe o scală de la 0 la 4, unde 0 a semnificat niciun stres, iar 4 – nu mai suport) nivelul stresului pe care îl resimţeau în munca pe postul pe care activau; de asemenea, al doilea chestionar a inclus zece itemi care au fost formulaţi pentru implementarea demersului investigativ şi care au vizat următoarele aspecte ale muncii pe postul de poliţist: condiţiile fizice şi securitatea, programul de lucru, relaţiile cu şefii, salarizarea şi alte recompense financiare (de exemplu: prime), criteriile şi modul de verificare şi evaluare a muncii fiecăruia dintre angajaţi, stilul de conducere a postului/secţiei de poliţie, posibilităţile de perfecţionare profesională, oportunităţile pentru avansare şi promovarea pe un post mai bun, relaţiile cu colegii de muncă, respectiv resursele materiale necesare desfăşurării muncii de poliţist în condiţii optime; pentru fiecare item, poliţiştii au avut de ales una dintre cele şase variante de răspuns care le-au fost puse la dispoziţie (de la 1 – total nemulţumit la 6 – mulţumit în totalitate); scorul unui item a fost cuprins între 1 şi 6, iar suma scorurilor la toţi itemii (domeniul de variaţie posibil: 10-60) a fost considerată ca indicator al nivelului satisfacţiei pe care un poliţist o avea faţă de munca profesională; pentru eşantionul de poliţişti care au participat la prezentul studiu, valoarea consistenţei interne (estimată prin calcularea coeficientului *a*) a fost egală cu 0.81;

c) *Maslach Burnout Inventory* (MBI; Maslach şi Jackson, 1981) este un instrument scurt destinat evaluării frecvenţei şi intensităţii simptomelor specifice epuizării profesionale în rândul categoriilor de personal din domenii ce implică acordarea de ajutor imediat (de exemplu: asistenţi medicali, pompieri, politişti, psihologi, educatori etc.); în prezentul studiu, am utilizat o versiune tradusă în limba română după *Maslach Burnout Inventory-General Survey*/MBI-GS şi adaptată pentru categoria ocupaţională reprezentată de poliţişti; versiunea a inclus 22 de itemi repartizaţi pe cele trei faţete ale epuizării profesionale, şi anume: epuizarea emoţională (9 itemi), sentimentul de depersonalizare (5 itemi), sentimentul de ineficacitate în domeniul profesional (8 itemi); la fiecare dintre itemi, poliţiştii au răspuns pe o scală de tip Likert, cu şapte ancore verbale (şi anume, de la 0 – niciodată la 6 – în fiecare zi); scorul posibil la fiecare item

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

a fost cuprins între 0 şi 6; întrucât fiecare dintre faţetele epuizării profesionale a fost operaţionalizată printr-un număr diferit de itemi, scorul unei faţete a fost calculat ca media scorurilor la itemii corespunzători (domeniul de variaţie posibil: 0-6); scorurile ridicate la fiecare dintre cele trei scale au fost considerate ca indicând o frecvenţă ridicată a simptomelor specifice epuizării profesionale; cercetările de factură psihometrică au indicat o bună fidelitate (consistenţă internă şi stabilitate a scorurilor), respectiv o bună validitate concurentă, discriminantă şi de criteriu pentru versiunile inventarului MBI (pentru detalii, a se vedea Maslach şi Jackson, 1981; Maslach, Jackson şi Leiter, 1997); pentru prezentul studiu, valorile coeficientului *a* au fost: 0.89 – epuizarea emoţională, 0.63 – sentimentul de depersonalizare şi 0.73 – sentimentul de ineficacitate în plan profesional;

d) al patrulea chestionar a fost construit în vederea evidenţierii măsurii în care diverse aspecte specifice muncii de poliţist reprezentau factori de stres; itemii au vizat 21 de aspecte ale muncii (de exemplu: programul de lucru încărcat cu ture de noapte, resursele logistice insuficiente sau prost planificate, lipsa autonomiei sau alte limitări în exercitarea atribuţiilor sau adoptarea deciziilor profesionale, ameninţarea reprezentată de agresiunile fizice îndreptate către propria persoană, nerecunoaşterea meritelor pentru munca prestată sau realizările profesionale notabile, imaginea negativă în rândul cetăţenilor pe care o au poliţiştii ş.a.); acestea au fost delimitate prin combinarea rezultatelor cercetării pe care Agolla (2009) a realizat-o pe un eşantion de poliţişti din Bostwana cu observaţiile prilejuite de experienţa profesională de aproximativ trei ani în calitate de agent de poliţie a celui de-al doilea autor al prezentei lucrări; poliţiştii au fost rugaţi să indice măsura în care fiecare dintre aspectele incluse în chestionar reprezenta un factor de stres în propria lor activitate profesională; pentru fiecare dimensiune, poliţiştii au avut de ales una dintre patru variante de răspuns, şi anume de la 0 – nu reprezintă deloc un factor de stres la 3 – reprezintă un factor de stres foarte important; de asemenea, a fost prevăzut un item cu răspunsuri deschise, pentru ca poliţiştii să poată indica alte aspecte ale muncii care, după părerea lor, reprezentau surse de stres; întrucât itemii chestionarului au fost consideraţi de sine stătători şi au servit la ierarhizarea factorilor de stres în activitatea de poliţist (prin calcularea mediei scorului la fiecare item), nu a avut sens estimarea consistenţei interne;

e) ultimul dintre chestionarele pe care poliţiştii le-au completat a fost construit pentru a surprinde frecvenţa simptomelor în planul funcţionării fizice, pe care poliţiştii le acuzaseră în ultimele 12 luni; pentru

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

fiecare simptom în parte (de exemplu: dureri de cap, dureri musculare, palpitaţii cardiace şi fluctuaţii ale tensiunii arteriale, probleme cu somnul ş.a.), participanţii au avut de ales una dintre cinci variante de răspuns (de la 0 – niciodată la 4 – foarte des); nivelul total al simptomelor fizice a fost stabilit ca media scorurilor la cei zece itemi ai chestionarului (domeniul de variaţie posibil: 0-4); pentru eşantionul de poliţişti care au participat la studiu, valoarea consistenţei interne a fost foarte bună (a =0.88); de asemenea, participanţii au avut de evaluat satisfacţia faţă de starea generală de sănătate fizică, prin alegerea uneia dintre cinci variante de răspuns, şi anume de la 0 – total nemulţumit la 4 – foarte mulţumit.

Procedură

Colectarea datelor a fost realizată în perioada aprilie-mai 2015. Protocalele cu chestionare au fost administrate individual, pe măsură ce a fost realizată interpelarea participanţilor care activau în cadrul mai multor posturi de poliţie din mediul rural (comunele limitrofe Municipiului Bârlad), respectiv secţii de poliţie din Muncipiile Bârlad şi Iaşi. Pentru a încuraja participarea la studiu şi sinceritatea respondenţilor, răspunsurile au fost anonime. În afara recrutării de agenţi şi ofiţeri de poliţie cu funcţii de execuţie, nu au existat alte criterii de includere a participanţilor în studiu. Nu s-au înregistrat refuzuri de participare. Poliţiştii interpelaţi au fost rugaţi să facă comentarii pe marginea chestionarelor, dacă considerau necesar acest lucru. Mulţi dintre respondenţi au apreciat iniţiativa investigaţiei, evidenţiind necesitatea studierii condiţiilor vitrege şi a dificultăţilor pe care poliţiştii le întâmpină în munca lor.

Rezultate

Analiza descriptivă. Aproape jumătate dintre poliţiştii care au participat la studiu au declarat că se simţeau destul de stresaţi în legătura cu munca profesională pe care o realizau. De asemenea, alţi cinci dintre participanţi au raportat un nivel foarte ridicat al stresului. Totuşi, pentru întregul eşantion de poliţişti, nivelul stresul profesional a fost moderat (m = 1.60; s = 0.68; domeniul de variaţie posibil: 0-4). Peste o treime dintre poliţiştii investigaţi s-au declarat ca fiind destul de mulţumiţi de starea generală de sănătate fizică pe care o aveau. Alţi zece dintre participanţii la studiu au raportat un nivel ridicat al satisfacţiei faţă de starea de sănătate fizică. Totuşi, un sfert dintre respondenţi s-au declarat fie destul de nemulţumiţi, fie total nemulţumiţi de starea de sănătate fizică. Pentru

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

întregul eşantion de poliţişti, nivelul satisfacţiei faţă de starea generală de sănătate în planul funcţionării fizice a fost moderat (m = 2.36; s = 1.12).

Prin raportare la întregul eşantion de participanţi la studiu, s-a constatat (a se vedea Tabelul 1): a) o frecvenţă scăzută a simptomelor fizice; frecvenţe ceva mai ridicate s-au constatat pentru durerile de cap, respectiv durerile musculare; b) frecvenţe relativ scăzute pentru epuizarea emoţională, sentimentul de depersonalizare şi sentimentul de ineficacitate în plan profesional; c) un nivel moderat pentru satisfacţia faţă de munca de poliţist.

Tabelul 1 Valori caracteristice pentru distribuţiile variabilelor cantitative care au fost măsurate în contextul studiului

Variabile	m	s	Skewness	Kurtosis
1. Nivel stres profesional (global)	1.60	0.68	0.08	- 0.20
2. Simptome de epuizare emoţională	1.54	1.27	0.67	- 0.35
3. Sentiment de depersonalizare	1.08	0.88	0.81	0.56
4. Sentiment de ineficacitate profesională	1.25	1.00	0.39	- 0.99
5. Satisfacţie faţă de munca profesională	35.76	7.77	- 0.31	- 0.34
6. Frecvenţă simptome fizice	0.73	0.59	1.09	0.89
7. Satisfacţia faţă de starea de sănătate fizică	2.36	1.12	- 0.28	- 0.76

Nu s-au constatat probleme semnificative în ceea ce priveşte normalitatea distribuţiilor pentru variabilele cantitative referitoare la stresul profesional, simptomele în planul funcţionării fizice, epuizare, respectiv satisfacţia faţă de munca pe postul de poliţist. Astfel, pentru toate aceste variabile, valorile absolute ale indicatorului simetriei au fost situate între 0.08 (nivelul stresului profesional) şi 1.09 (frecvenţa simptomelor fizice). De asemenea, valorile absolute ale indicatorului boltirii au fost cuprinse între 0.20 (nivelul stresului profesional) şi 0.99 (sentimentul de ineficacitate în plan profesional).

Tabelul 2 prezintă mediile şi abaterile standard pentru punctajele pe care participanţii le-au acordat aspectelor referitoare la munca de poliţist, în funcţie de opinia pe care o aveau cu privire la caracterul stresogen. Factorii sunt ierarhizaţi în funcţie de valorile descrescătoare ale mediilor aprecierilor pe care poliţiştii le-au făcut.

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

Tabelul 2 Ierarhizarea factorilor specifici muncii pe postul de poliţist în funcţie de caracterul stresogen

Aspecte referitoare la munca pe postul de poliţist	**m**	**s**
1. Resurse logistice (necesare desfăşurării muncii) insuficiente sau prost planificate	1.68	0.94
2. Salarizarea proastă, insuficienţa recompenselor materiale suplimentare	1.57	0.96
3. Birocraţia (multe aprobări pentru anumite acţiuni sau documente de întocmit)	1.39	0.87
4. Insuficienţa oportunităţilor sau incertitudinea cu privire la promovarea pe linie profesională	1.34	0.82
5. Nerecunoaşterea meritelor pentru munca prestată sau propriile realizări profesionale notabile	1.28	0.92
6. Imaginea negativă în rândul cetăţenilor pe care o au poliţiştii	1.20	0.90
7. Lipsa autonomiei şi alte limitări în exercitarea unor atribuţii sau adoptarea unor decizii cu caracter profesional	1.14	0.80
8. Limitarea timpului disponibil pentru rezolvarea îndatoririlor familiale sau pentru petrecerea timpului cu familia	1.12	0.99
9. Programul de lucru încărcat, cu ture de noapte	1.04	0.90
10. Numărul mare al solicitărilor venite din partea cetăţenilor şi al intervenţiilor în teren	1.04	0.90
11. Situaţiile de discreditare a imaginii şi demnităţii propriei persoane	1.01	0.94
12. Nivelul ridicat al responsabilităţii pentru securitatea fizică şi morală a persoanelor care reprezintă obiectul propriei munci, în calitate de agent de poliţie	0.95	0.81
13. Lucrul cu persoane cu un nivel educaţional scăzut, cu persoane recalcitrante sau violente sau cu persoane cu o igienă corporală precară	0.95	0.68
14. Relaţiile dificile cu şefii (de exemplu: tratamente incorecte sau lipsite de *fair-play*)	0.93	0.98
15. Dificultăţile în propria activitate profesională, care apar ca urmare a stilului de conducere a postului/secţiei de poliţie sau a stilului de management „de la vârf"	0.90	0.93
16. Necesitatea de a adopta decizii critice într-un timp scurt	0.87	0.90
17. Necesitatea de a comunica familiei sau rudelor apropiate despre moartea unei persoane	0.84	0.84
18. Necesitatea de a utilita forţa, atunci când situaţiile o cer	0.84	0.72
19. Necesitatea confruntării cu scene şi imagini oribile, cu un puternic impact emoţional negativ (de exemplu: scena unei crime, sinucideri sau a unui accident rutier cu persoane decedate)	0.79	0.78
20. Ameninţarea reprezentată de agresiunile fizice îndreptate către propria persoană	0.76	0.73
21. Relaţiile dificile (de exemplu: conflictele) cu colegii de muncă	0.57	0.71

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

Pe primele cinci locuri, s-au situat următoarele aspecte referitoare la munca pe postul de poliţist: resursele logistice insuficiente sau prost planificate, salarizarea proastă şi insuficienţa recompenselor materiale suplimentare, birocraţia în activitatea profesională (care se reflectă în numărul mare de aprobări ce sunt necesare pentru anumite realizarea anumitor acţiuni, precum şi în documente care trebuiesc întocmite), insuficienţa oportunităţilor sau incertitudinea cu privire la promovarea pe linie profesională, respectiv nerecunoaşterea meritelor pentru munca prestată sau realizările profesionale notabile pe care poliţiştii le au.

Tabelul 3 prezintă datele obţinute prin compararea mediilor la variabilele cantitative la care ne-am referit mai sus în funcţie de nivelul ultimelor studii pe care poliţiştii investigaţi le absolviseră. Între poliţiştii care absolviseră studii medii şi cei cu studii superioare, nu s-au constatat diferenţe semnificative din punct de vedere statistic pentru niciuna dintre variabilele referitoare la stresul profesional, simptomele fizice, epuizare, respectiv satisfacţia faţă de muncă.

Tabelul 3 Date comparative: variabila independentă - nivelul educaţiei

Variabile dependente	**Poliţişti cu studii medii (N = 32)**		**Poliţişti cu studii superioare (N = 31)**		**t**	**p**
	m	**s**	**m**	**s**		
1. Nivel stres profesional (global)	1.65	0.74	1.54	0.62	0.62	0.536
2. Simptome de epuizare emoţională	1.67	1.47	1.40	1.04	0.83	0.409
3. Sentiment de depersonalizare	1.01	1.00	1.15	0.75	- 0.63	0.530
4. Sentiment de ineficacitate	1.14	0.99	1.38	1.02	- 0.95	0.344
5. Satisfacţie faţă de muncă	35.53	6.46	36.00	9.04	- 0.23	0.813
6. Frecvenţă simptome fizice	0.75	0.58	0.71	0.60	0.31	0.758
7. Satisfacţia faţă de sănătatea fizică	2.48	1.13	2.25	1.12	0.74	0.462

Analiza corelaţiilor dintre variabilele de interes pentru studiu. Nivelul stresului nu s-a asociat semnificativ nici cu vechimea totală în munca pe postul de poliţist ($r = - 0.09$; $p > 0.05$), nici cu vechimea în munca pe postul pe care participanţii îl deţineau în momentul colectării datelor ($r = - 0.14$; $p > 0.05$). În schimb, nivelul stresului s-a asociat pozitiv cu frecvenţa simptomelor pe care poliţiştii le acuzau în funcţionarea fizică ($r = 0.38$; $p < 0.01$), respectiv negativ cu satisfacţia faţă de starea generală de sănătate

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

($r = -0.35$; $p < 0.01$). Intensitatea ambelor asocieri a fost moderată. De asemenea, nivelul stresului profesional s-a asociat negativ cu nivelul satisfacţiei pe care poliţiştii o aveau faţă de munca pe care o desfăşurau ($r = -0.36$; $p < 0.01$).

Cea mai consistentă asociere (pozitivă şi de intensitate moderată) a fost constatată între nivelul stresului şi frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională ($r = 0.53$; $p < 0.001$). Rolurile profesionale pe care poliţiştii trebuie să şi le asume îi expun la diferite solicitări, a căror rezolvare reclamă un anumit nivel al abilităţilor în planul funcţionării fizice şi psihice (Agolla, 2009). Datele raportate în literatura de specialitate au arătat că, dintre angajaţii din SUA, ofiţerii de poliţie tind să prezinte un nivel mai ridicat al sentimentului de depersonalizare, precum şi al sentimentului de eşec în plan profesional, ca dimensiuni ale epuizării profesionale (*cf.* Schaufeli şi Buunk, 2003). Se pare că, atunci când se confruntă cu probleme datorate stresului de la locul de muncă, mulţi dintre bărbaţii poliţişti evită să ceară ajutorul din partea familiei, prietenilor sau a profesioniştilor din cadrul serviciilor specializate, datorită faptului că le este teamă să nu fie consideraţi slabi sau neputincioşi de către colegii de muncă, şefi, familie sau prieteni (Graf, 1986; citat de Agolla, 2009). Pe de altă parte, bărbaţii poliţişti se pot teme de perspectiva pierderii încrederii pe care colegii şi şefii le-o arată în domeniul profesional şi de cea a pierderii locului de muncă. O astfel de atitudine ar putea explica gesturile suicidare imprevizibile pe care le comit unii dintre poliţişti şi care, în ultimele două luni, au fost intens mediatizate în presa scrisă şi audio-vizuală din România. De regulă, astfel de gesturi au la bază un complex de vulnerabilităţi individuale care interacţionează cu o serie de circumstanţe de viaţă stresante, conducând la colapsul în planul funcţionării psihice.

Pe de altă parte, frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională s-a asociat pozitiv şi cu o intensitate moderată cu frecvenţa simptomelor în planul funcţionării fizice ($r = 0.47$; $p < 0.001$) şi negativ (însă cu o intensitate mai modestă) cu nivelul satisfacţiei pe care poliţiştii o aveau faţă de propria lor stare de sănătate ($r = -0.27$; $p < 0.05$). De asemenea, frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională s-a asociat negativ cu satisfacţia faţă de munca de poliţist ($r = -0.32$; $p < 0.01$). Frecvenţa mai mare a simptomelor de epuizare emoţională a tins să se asocieze cu o vechime mai scăzută în munca pe ultimul post de poliţist, însă intensitatea acestei asocieri a fost mai modestă ($r = -0.27$; $p < 0.05$). La rândul lor, dimensiunile epuizării referitoare la frecvenţa sentimentului de depersonalizare, respectiv cea a sentimentului de ineficacitate în plan profesional s-au asociat negativ cu vârsta participanţilor la studiu ($r =$ -

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

0.37 şi $p < 0.01$, respectiv $r = - 0.29$ şi $p < 0.05$). Mai mult, frecvenţa sentimentului de depersonalizare a prezentat asocieri negative atât cu vechimea totală în munca pe postul de poliţist ($r = - 0.36$; $p < 0.01$), cât şi cu vechimea în munca pe ultimul post ($r = - 0.43$; $p < 0.001$). De asemenea, frecvenţa sentimentului de depersonalizare a prezentat o asociere negativă, însă de intensitate mai modestă cu nivelul satisfacţiei faţă de munca de poliţist ($r = - 0.27$; $p < 0.05$). În fine, dimensiunea referitoare la frecvenţa sentimentului de ineficacitate în plan profesional s-a asociat pozitiv (şi cu intensităţi care au tins spre nivelul moderat) cu frecvenţa acuzelor în planul funcţionării fizice ($r = - 0.32$; $p < 0.05$), respectiv negativ cu satisfacţia faţă de starea generală de sănătate fizică ($r = - 0.37$; $p < 0.01$). O asociere semnificativă s-a înregistrat şi între frecvenţa simptomelor în planul funcţionării fizice, respectiv satisfacţia faţă de starea generală de sănătate fizică ($r = - 0.50$; $p < 0.001$).

Studiile au vizat rolul pe care variabilele demografice şi profesionale (statutul marital, vârsta, sexul, vechimea în muncă pe un anumit post, nivelul calificării profesională etc.) îl au în etiologia simptomelor specifice epuizării profesionale. Dintre toate variabilele demografice, vârsta prezintă cea mai consistentă relaţie (negativă) cu intensitatea şi/sau frecvenţa simptomelor de epuizare profesională (Maslach, Schaufeli şi Leiter, 2001). Însă, această concluzie trebuie analizată ţinându-se cont de faptul că angajaţii care prezintă simptomele specifice epuizării profesionale în prima parte a carierei lor îşi dau demisia, lasându-i în spate pe colegii lor „supravieţuitori". Atunci când eşantionul pe care este realizat studiul este saturat de angajaţi cu vârste mai mari, aceştia contribuie la scăderea nivelului mediu al simptomelor epuizării profesionale (Maslach, Schaufeli şi Leiter, 2001). În interpretarea asocierilor pe care le-am constatat între variabilele referitoare la vârstă şi vechimea în munca de poliţist, respectiv frecvenţa simptomelor de epuizare profesională, trebuie să ţinem cont de faptul că vârsta corelează puternic cu vechimea în munca într-un anumit domeniu. De aceea, riscul epuizării profesionale poate apărea în prima parte a carierei unui poliţist, însă tinde să se diminueze pe măsură ce acesta dobândeşte mai multă experienţă şi îşi structurează mecanisme cognitive, emoţionale şi comportamentale de răspuns la solicitările psihice.

Analize de regresie liniară. Nivelul stresului profesional a fost predictor pozitiv ($b = 0.32$; $ES = 0.10$; $\beta = 0.38$; $p < 0.001$) pentru frecvenţa simptomelor în planul funcţionării fizice şi a explicat 14.4 % din diferenţele dintre poliţiştii investigaţi în ceea ce priveşte frecvenţa acuzelor fizice. De asemenea, nivelul stresului profesional a fost predictor negativ

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

(b = - 0.58; ES = 0.19; β = - 0.35; p < 0.01) pentru satisfacţia pe care poliţiştii o aveau faţă de starea generală de sănătate. Nivelul stresului a explicat 12.5 % din varianţa satisfacţiei faţă de starea generală a sănătăţii fizice. Pe de altă parte, nivelul stresului a fost predictor pozitiv pentru frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională (b = 0.95; ES = 0.19; β = 0.50; p < 0.001), respectiv predictor negativ pentru satisfacţia pe care poliţiştii o aveau faţă de munca pe care o prestau (b = - 4.12; ES = 1.35; β = - 0.36; p < 0.01). Stresul a explicat 25.4 % din varianţa frecvenţei simptomelor de epuizare emoţională, respectiv 13.2 % din varianţa satisfacţiei. Vechimea în munca pe ultimul post de poliţist a fost predictor negativ pentru frecvenţa sentimentului de depersonalizare (b = - 0.09; ES = 0.02; β = - 0.43; p < 0.001), explicând 18.5 % din varianţa variabilei dependente. În schimb, nici frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională, nici cea a sentimentului de depersonalizare nu au fost predictori ai satisfacţiei pe care poliţiştii o aveau faţă de munca pe care o desfăşurau.

Concluzii

În ultimele decenii, studiile consacrate problematicii stresului ocupaţional s-au preocupat de definirea şi evaluarea simptomelor specifice, de relaţiile dintre acestea şi o serie de factori stresogeni (de exemplu: climatul organizaţional, caracteristicile intrinseci muncii pe diferite posturi profesionale etc.), respectiv de consecinţele care se manifestă la nivel individual sau organizaţional (de exemplu: satisfacţia faţă de muncă, performanţa angajaţilor, comportamentele contraproductive, dinamica relaţiilor din interiorul organizaţiilor etc.). La aceste aspecte, s-au adăugat altele, precum conflictul dintre viaţa profesională şi viaţa de familie, rolul pe care reţeaua de suport social a unui angajat îl are în prevenirea stresului, politicile şi programele de asistenţă din punct de vedere psihologic a angajaţilor din diverse sectoare de activitate care sunt afectaţi de această problemă, precum şi strategiile de prevenire a stresului.

Activitatea profesională a poliţiştilor se asociază cu un nivel ridicat al solicitărilor în plan fizic, dar mai ales psihic (Agolla, 2009; Wu, 2009). Printre factorii care contribuie la stresul pe care poliştii îl resimt, se includ numărul mare al contactelor cu un public care acuză probleme variate, imaginea morţii, riscul rănirii fizice sau pierderii propriei vieţi, nivelul prost al salarizării şi al altor recompense materiale, relaţiile conflictuale de la locul de muncă, presiunile din partea şefilor direcţi etc. În rândul

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

poliţiştilor mai tineri, se adaugă şi presiunile legate de dezvoltarea carierei (de exemplu: conflictele referitoare la valorile specifice profesiei de poliţist, nevoia de valorificare a propriilor abilităţi, accesarea oportunităţilor pentru dezvoltarea competenţelor profesionale, perspectiva şanselor scăzute de promovare, dorinţa de implicare şi de succes în activitatea de poliţist etc.). Simptomele cognitive, emoţionale şi comportamentale generate de expunerea prelungită la stres includ deprecierea satisfacţiei faţă de munca de poliţist, apatia şi epuizarea emoţională, depresia, atitudinile negative faţă de beneficiarii serviciilor pe care poliţiştii le oferă (de exemplu: indiferenţa sau răspunsurile comportamentale agresive), sentimentul de eşec în plan profesional şi personal. Studiile empirice şi-au centrat atenţia asupra efectelor pe care epuizarea – consecinţă a stresului profesional prelungit le are în planul performanţei şi al atitudinilor faţă de muncă în rândul angajaţilor din diferite domenii de activitate şi, prin aceste două dimensiuni, în planul eficienţei organizaţiilor (Maslach, Schaufeli şi Leiter, 2001; Schaufeli şi Buunk, 2003). De asemenea, există dovezi consistente cu privire la relaţia dintre simptomele specifice epuizării profesionale şi o serie de indicatori ai sănătăţii fizice şi mentale (Faragher, Cass şi Cooper, 2005).

Prin studiul pe care l-am realizat pe un eşantion de convenienţă format din 63 de agenţi şi ofiţeri de poliţie, ne-am propus evidenţierea nivelului şi surselor stresului profesional, precum şi a relaţiilor dintre această condiţie psihologică negativă şi o serie de variabile referitoare la funcţionarea fizică, cognitivă, emoţională, comportamentală şi la starea de bine în contextul muncii pe postul de poliţist. Printre aspectele referitoare la munca de poliţist, pe care participanţii le-au raportat ca fiind factori care, în opinia lor, contribuiau într-o mai mare măsură la stresul specific acestei ocupaţii, s-au numărat salarizarea proastă, birocaţia, insuficienţa resurselor logistice necesare desfăşurării muncii în condiţii optime, nerecunoaşterea meritelor profesionale, sărăcia oportunităţilor de dezvoltare profesională. Datele analizelor de regresie au evidenţiat relaţii semnificative între nivelul stresului pe care poliţiştii îl resimţeau în activitatea profesională şi variabilele referitoare la starea de sănătate fizică, frecvenţa simptomelor de epuizare emoţională, respectiv satisfacţia faţă de munca pe postul de poliţist. Chiar dacă rezultatele trebuie analizate ţinându-se cont de mărimea relativ mică şi de natura non-aleatorie a eşantionului de poliţişti, studiul pe care l-am realizat se adaugă altor demersuri cantitative care au evidenţiat rolul pe care stresul experimentat de către mulţi dintre poliţişti îl joacă în raport cu apariţia unor atitudini negative faţă de munca specifică.

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.

Bibliografie:

Agolla, J. E. (2009). Occupational stress among police officers the case of Bostwanna Police Service. *Research Journal of Business Management*, 2 (1), 25-35.

Faragher, E. B., Cass, M., & Cooper, C. L. (2005). The relationship between job satisfaction and health: A meta-analysis. *Occupational Environmental Medicine*, 62 (2), 105-112.

Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behaviour*, 2 (2), 99-113.

Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1997). Maslach Burnout Inventory. In C. P. Zalaquett & R. J. Wood (Eds.), *Evaluating Stress: A Book of Resources* (pp. 191-218). London: The Scarecrow Press, Inc.

Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397-422.

Schaufeli, W. B., & Buunk, B. P. (2003). Burnout: An overwiew of 25 years of research and theorizing. In M. J. Schabracq, J. A. M. Winnubst, & C. L. Cooper (Eds.), *The Handbook of Work and Health Psychology* (pp. 383-425). West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.

Wu, C. (2009). Role conflicts, emotional exhaustion and health problems: A study of police officers in Taiwan. *Stress and Health*, 25 (3), 259-265.

Robu, V., Prisecaru, M., Ardeleanu, A. (2015). Teachers' Occupational Stress and Burnout Among Police Workers [Stres ocupational si epuizare in randul lucratorilor de politie]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 15, 93-107.